

Valikaine „Ettevõtlusõpetus“ II kooliaste

Ettevõtlusõpetus koosneb 35 tunnisest kursusest.

1. teema: Ettevõtlikkus ja ettevõtlus

Õppesisu

Ettevõtlikkus ja ettevõtlus, ettevõtte toimimine, ettevõtluskeskkond, ressursside ja nende jätkusuutlik kasutus, eraomand, konkurents, ettevõtluse võimalused ja riskid, äriidee, kasumi motiveeriv roll. Ettevõtluse roll ja olulisus ühiskonna toimimisel. Kohalike ettevõtete tutvumine, nende toodete ning teenustega tutvumine.

Õpilane:

- õpib ennast väljendama, jagab oma mõtteid teistega ja viib neid ellu;
- teab mis erinevus on ettevõtlikkusel ja ettevõtlusel;
- teab mis on MTÜ ja mis on OÜ (pereettevõtte). Teab nende sisu ja toimimise põhimõtet;
- teab vabatahtliku töö mõistet ja tähtsust;
- arendab kujutlusvõimet ja loomingulist mõtlemist;
- õpib seoste, sarnasuste ja loogiliste järelduste tegemise oskust;
- kasutab erinevaid teabeallikaid ja hindab kriitiliselt neis sisalduvat infot;
- arendab koostöö- ning organiseerimisoskust.

2. teema: Meeskonnatöö, juhtimine ja võimalused töömaailmas

Õppesisu

Kes on meeskonnas juht, meeskonna loomine, erinevad rollid ja vastutus meeskonnas, ootused meeskonnaliikmele, kokkulepped, ja ülesanded meeskonnas. Ettevõtja ootused juhile, ettevõtte töötajale ja meeskonnatöö tähtsus (ülesanded, vastutus, tööjaotus, aja planeerimine). Võimalused töömaailmas; elukutsed ja ametid ettevõtetes, enda vajadused, soovid ja võimalused elukutse valikul ja tööturul. Hariduse, oskuste ja kogemuste nõuded tööturul.

Töökoha taotlemiseks motivatsioonikirja ja elulookirjelduse koostamine elukutsed ja ametid praegu ja tulevikus, elukestev areng (mida tahaksin elus ära teha, proovida, kogeda, õppida, millised takistused võivad ette tulla ja kuidas neid ületada).

Õpilane:

- suudab sõnastada eesmärgi;
- arendab kujutlusvõimet ja loomingulist mõtlemist;
- oskab meeskonnatööd analüüsida ja tagasisidestada;
- arendab koostöö- ning organiseerimisoskust;
- teab, kuidas aega planeerida ja mis on meeskonnas vastutuse võtmine;
- arendab taluma kriitikat ja ise kriitikat vastu võtma;
- kasutab erinevaid teabeallikaid ja hindab kriitiliselt neis sisalduvat infot.

3. teema: Tarbimine, tootmine, turundus, müük

Õppesisu

Tarbija vajadused, nõudlus, pakkumine, toode, teenus.. Tarbija õigused ja kohustused. Tootmine, kvaliteet ja omahind. Innovatsioon ja keskkonnasäästlikkus ettevõtluse arengu toetajana. Toote omadused ja tootearendus vastavalt kliendi vajadustele ja ettevõtte võimalustele.

Turundus ja reklaam, selle mõju. Turundus, tarbija vajadused ja tootmise eesmärgid, omahind ja turuhinna kujunemine. Praktiline tegevus: müügikoha kujundus, oma toote tutvustus ja müümine (näiteks laadad).

Õpilane:

- selgitab nõudluse ja pakkumise mõju hinna kujunemisele turul;
- teab tarbija õigusi ja kohustusi;
- rakendab lihtsamaid müügivõtteid ja reklaamib oma tooteid või teenuseid koolilaadal;
- arvutab toote tootmise kulud, omahinna, müügihinna ja tulud.

4. teema: Rahatarkus

Õppesisu

Töötasu tuluallikana. Bruto- ja netopalk, palgafond ja maksud. Soovid, vajadused, kulude ja tulude planeerimine, eelarve. Isiklike ressursside piiratus, tulu suurendamise võimalused ja valik. Teadlik ja keskkonda säästev tarbimine, eesmärgipärane finantsteenuste kasutamine.

Õpilane:

- Teab oma rahast ja tehingutest ülevaate saamise võimalusi, sh internetipank.
- Teab, et eri riikides võivad olla käibel erinevad rahaühikud.
- Oskab hoida oma pangakaardiga seonduvat isiklikku infot.
- Oskab võrrelda toodete hindu, võttes arvesse lisanduvaid kulusid (nt postikulu).
- Oskab valida soodsama toote, võttes arvesse hindade esitamise erinevaid võimalusi (kilohind, tükihind, 100 g hind, soodushind).
- Teab, mida tähendab bruto- ja netopalk.
- Teab, et ametlikult teenitud tulust makstakse maksud.

- Teab erinevaid võimalusi raha teenimiseks enda vanuseastmes.
- Teab, mis on eelarve.
- Saab aru, et suurema ostu soovi korral tuleb arvestada nii kulusid kui ka tulusid.
- Oskab koostada isiklikku eelarvet, arvestades igapäevaseid kulusid.
- Teab, et raha laenamine on seotud isikliku vastutuse ja riskidega (nt kõrged intressid ja makseraskused).
- Teab, et sarnastele toodetele ja teenustele on olemas erineva hinnad.
- On harjutanud pidurdama oma ostusoovi.

Millist materjali kasutada?

- Õppeprogramm Ettevõtlus- ja rahatarkuse TUNNIKAVAD "Ettevõtlik pere". Veebis on olemas sellel programmil slaidid PDF-failina (ja ka Google esitlusena), tunnikavad, õpilase töölehed, Ettevõtlik pere mängu materjalid. Iga tunniga käib kaasas tunnikava, töölehed ja slaidiesitus. Mitmel töölehel on veel olemas lisamaterjalid ja "Ettevõtlik pere" mängumaterjalid, mis on tunnikavas välja toodud.
<https://my.bizplay.ee/et/teekond/ettevotlik-pere-oppeprogramm/> (need on hetkel tasuta aga peab olema ennast registreerinud kasutajaks <https://my.bizplay.ee/>)
- "Ettevõtlik pere" on praktiline õppemäng, mis selgitab kuidas toimib perefirma, kuidas perega raha säästa ja milline on edukas meeskonnatöö.

MÄRKUS:

TÖÖKAVA/PLAAN

Õppeprogramm Ettevõtlus- ja rahatarkuse "Ettevõtlik pere" (planeeri umbes 13 tundi + 3 tundi reaalseks mänguks ettevõtlusnädalal + 3 tundi võiks mängida sama mängu kevadel)

näda	tunni teema	tunnieesmärk	mõisted	Materjal/mida läheb vaja	märkus
1					
Mina ja meeskond					

1	Sissejuhatus - Kuidas on mäng seotud päriselu ja ühiskonnaga?	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> tutvub programmiga; mõistab, kuidas täita töölehte; oskab ise eesmäärke võtta endale. 	<ul style="list-style-type: none"> → Meeskonnatöö → Eesmärk 		
2	Meeskonnarollid	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> moodustab edaspidiseks jääva meeskonna; eristab eri meeskonnarollid ning nende käitumismustrid; mõistab oma meeskonna tugevusi. 	<ul style="list-style-type: none"> Meeskonnarollid Mõisted tekstist: Orienteeritud Ajurünnak Süsteematiseerimine Kaootiline Lagedale tulemine Prioriteetid Ilmutama Metoodiline Domineerima 		
3	Koostööleping	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> Teab, mis on koostööleping. Oskab allkirjastada dokumenti. 	<ul style="list-style-type: none"> Koostööleping Lepingu sõlmimine Allkiri 		
4	Unistused	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> Teab kui palju peab iga tema pereliige säästma, et täita unistus. Eristab, mis on soov ja mis on vajadus. Mõistab ise valimise ja loosi tahtel otsuste eripära. 	<ul style="list-style-type: none"> Soov Vajadus Säästmine 		

5	"Ettevõtlik pere" on praktiline õppemäng		<ul style="list-style-type: none"> • Kulud • Kodukulud • eelarve • unistused • planeerimine • säästmine 	<p>✓ "Ettevõtlik pere" mängukarp (saab koolile osta või nt arenduskeskusest laenutada)</p> <p>✓ Mängurakenduses ligipääs</p> <p>https://bizplay.ee/ettevotlik-pere</p> <p>(ühe mängu korra hind 30 euri)</p> <p>✓ 5 tahvelarvutit,</p>	<p>Soovitus on mängu mängida Ettevõtlus nädalal (tavaliselt oktoobri esimene nädal).</p> <p>Arvesta mängule 3 koolitundi.</p>
Mina ja perekond					
6	Kodukulud	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teab, mis on tema pere huvid. • Teab, mis on kodukulud. • Oskab säästa oma pere kodukuludelt. • Saab aru, milliseid kulusid saab vähendada ja milliseid mitte. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kulud • Kodukulud (üldkulud, transpordikulud, sidekulud) • Säästmine • Laen • Liising • Maamaks • Kindlustus 		
7	Töötasu	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teab, mida tuleb teha, et saada töötasu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Töötasu • Tulu • Säästmine • Kodukulud 		

		<ul style="list-style-type: none"> • Oskab jaotada oma kulud pere vahel ära. • Leiab infot erinevatest allikatest. • Täidab tabeli vastavalt etteantud informatsioonile. 	<ul style="list-style-type: none"> • Palk 		
8	Pere eelarve	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teab, mis on rahatoru • Teeb vahet tuludel ja kuludel 	<ul style="list-style-type: none"> • Rahatoru • Tulu • Kulu • Säästud 		
Mina ja ettevõtte					
9	Ettevõtte	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leiab info oma ettevõtte kohta • Teab, mis on viisakas teenindus • Oskab oma ettevõtet reklaamida 	<ul style="list-style-type: none"> • Ettevõtte • Pereettevõtte • Reklaam • Viisakas teenindus • Tulu 		
10	Toode või teenus	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oskab süstemaatiliselt raha lugeda • Eristab mis on tema ettevõttes toode, mis teenus. • Saab aru kuidas toote hind mõjutab müügitulemust. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hinnakiri • Toode • Teenus • Müügiarvestusleht 		
11	Müük ja müügiarvestus	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oskab täita müügiarvestuslehte. • Saab aru, et hinnad mõjutavad ostjate käitumist. 	<ul style="list-style-type: none"> • Müügiarvestusleht • Toode ja teenus • Tulpdiaagramm 		

		<ul style="list-style-type: none"> • Loeb vajaliku informatsiooni tulpdiagrammilt. • Leiab lahendusi, kuidas suurendada tulu. 			
12	Pangakonto väljavõte	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • Oskab täita müügiarvestuslehte pangakonto abil. • Annab soovitusi kuidas ettevõtte käekäiku parandada. 	<ul style="list-style-type: none"> • Müügiarvestusleht • Pangakonto väljavõte 		
13	Kokkuvõte	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • Väärtustab programmi jooksul õpitut • Analüüsib enda tundeid ja käitumist programmi jooksul. • Analüüsib meeskonna tundeid ja käitumist programmi jooksul. 			

Ettevalmistus kooli jõululaadaks (arvesta 5 tundi)

nädal	tunni teema	tunniesmärk	Mõisted/märksõnad	Materjal/mida läheb vaja	märkus
1 - 2	Ettevõtte loomine	Laada meeskonna loomine (ehk MMF). Kokkulepete sõlmimine ja/või koosoleku protokoll ja/või asutamisleping). Ettevõtte nime valimine, logo, rollide jagamine, omakapitali leidmine.		Protokolli näidis, asutamislepingu näidis	JA keskkonnas ettevõtte registreerimisel on vanemate nõusolekuid vaja.

3	Oma toote/teenuse valimine, reklaamplakati tegemine, teistele tutvustamine	Õpilased tutvuvad erinevate toodete ja teenustega, valivad oma ettevõttele sobiva toote/teenuse, loovad sellele reklaamplakati ja tutvustavad seda teistele.		Näidistooted-teenused, plakati tegemiseks kunstitarbed	
4	Toote/teenuse turundamine, tooraine varumine, tootmine, hinnapoliitika kujundamine, toote/teenuse edasiarendamine ja disainimine	Õpilased õpivad, kuidas oma toodet/teenust turundada, kuidas hankida toorainet, kuidas toodet/teenust valmistada, kuidas kujundada hinnapoliitikat ja kuidas oma toodet/teenust edasi arendada ja disainida.		Konkurentide toodete uurimine, hinnad jne.	
5	Laadapäeva läbimõtlemine, ülesannete, vastutajate paikapanek. Tegevused enne laadapäeva, tegevused laadapäeval ja tegevused pärast sündmust.	Õpilased planeerivad laadapäeva, jagavad ülesanded ja määravad vastutajad. Nad mõtlevad läbi tegevused enne laadapäeva, laadapäeval ja pärast seda.			
6	Laadapäev				

RAHATARKUSEST TÄPSEMALT

NB! Kui vähegi võimalik alusta selle tööplaaniga juba jaanuaris. See oleks ideaalne, jõuaks teemaga rohkem tegeleda.

Millist materjali kasutada ja kus leida ideid?

- “Tom õpib rahamägu” raamat <https://rahamang.ee/pood/>
- Mina õpetan rahamägu - õpetaja/juhendaja raamat <https://rahamang.ee/pood/>
- Mina õpin rahamägu - õpilase töövihik <https://rahamang.ee/pood/>
- muid erinevad materjalid
- Tagasi Kooli e-tunnid <https://etunnid.tagasikooli.ee/rahatarkus/>
- Rahandusministeerium I kooliaste <https://www.fin.ee/finantspoliitika-valissuhted/rahatarkus/abiks-opetajale#i-kooliaste>
- Rahandusministeerium II kooliaste <https://www.fin.ee/finantspoliitika-valissuhted/rahatarkus/abiks-opetajale#ii-kooliaste>

TÖÖKAVA/PLAAN

näda 1	tunni teema	tunnieesmärk	mõisted	Materjal/mida läheb vaja	märkus
1	Mis on rahatarkus?	Tunni eesmärk: Õpilased mõistavad, mis on rahatarkus ja miks see on oluline. Põhisõnum: (Raha)tarkus on rikkus. Rahatarkus on teadmised raha kohta. Rahatarkust saab õppida.	Rahatarkus: Teadmised ja oskused, mis aitavad inimesel oma rahaasju targalt korraldada. Raha: Maksevahend, mida kasutatakse kaupade ja teenuste eest tasumiseks. Rikkus: Väärtus, mis inimesel on, olgu selleks siis raha, oskused, teadmised või muud väärtuslikud asjad.		

2	Unistused ja eesmärgid	<p>unni eesmärk: Õpilased õpivad seadma endale rahalisi eesmärke ja mõistavad, kuidas unistused võivad neid selles aidata.</p> <p>Põhisõnum: Unistamine on elus väga tähtis. Unistused näitavad rahale teed. Pane oma eesmärgid ja unistused kirja.</p>	<p>Unistus: Kaugeleulatuv soov või eesmärk.</p> <p>Eesmärk: Konkreetne ja mõõdetav siht, mida inimene tahab saavutada.</p>		
3	Raha kui maksevahend	<p>Tunni eesmärk: Õpilased mõistavad, et raha on maksevahend ja et sellel on erinevaid vorme.</p> <p>Põhisõnum: Raha on maksevahend. Maailmas on palju erinevat raha. Raha eest ei saa kõike osta.</p>	<p>Maksevahend: Vahend, mida kasutatakse kaupade ja teenuste eest tasumiseks.</p> <p>Sularaha: Paberrahad ja mündid.</p> <p>Pangakaart: Plastikust kaart, mida kasutatakse raha ülekandmiseks.</p>		
4	Raha enne ja nüüd	<p>Tunni eesmärk: Õpilased saavad ülevaate raha ajaloost ja mõistavad, et raha on ajas muutunud.</p> <p>Põhisõnum: Raha on ajas muutunud. Eesti raha on praegu euroraha. Euro on kasutusel paljudes Euroopa riikides.</p>	<p>Ajalugu: Minevikusündmuste uurimine.</p> <p>Euro: Euroopa Liidu ühisraha.</p>		

5	Rikkus minu sees	<p>Tunni eesmärk: Õpilased mõistavad, et rikkus ei tähenda ainult raha, vaid ka isikuomadusi ja suhteid.</p> <p>Põhisõnum: Iga inimene on ainulaadne. Igas inimeses on oma rikkus. Ennast saab tundma õppida.</p>	<p>Ainulaadne: Eriline ja teistest erinev.</p> <p>Väärtus: Olulisus, mida inimene millelegi omistab.</p>		
6	Kolm rahakassat	<p>Tunni eesmärk: Õpilased õpivad, kuidas raha säästa, kulutada ja annetada.</p> <p>Põhisõnum: Rahast olulisem on sina, sinu tervis, pere ja sõbrad. Raha kogumine, et tulevikus midagi suurt osta. Heategevus.</p>	<p>Säästmine: Raha kogumine tulevasteks ostudeks või eesmärkideks.</p> <p>Annetamine: Raha andmine heategevuseks.</p>		
7	Raha teenimine	<p>Tunni eesmärk: Õpilased mõistavad, kuidas raha teenida ja miks on oluline teha head tööd.</p> <p>Põhisõnum: Kui midagi teed, tee korralikult. Märka enda ümber tegemata suuremaid kodutöid ning paku ennast neid tegema. Teenitud raha jaga kolme rahakassa vahel.</p>	<p>Töötasu: Raha, mida makstakse töö eest.</p> <p>Ettevõtlikkus: Valmisolek ja oskus ise tööd luua ja ettevõtlusega tegeleda.</p>		

8	Mida tahan, mida vajan?	<p>Tunni eesmärk: Õpilased õpivad eristama vajadusi soovidest ja mõistavad, et vajadused on olulisemad.</p> <p>Põhisõnum: Vajadused on alati enne tahtmist. Pea meeles kulutamise teejuhti. Ära osta kohe - võta otsustamiseks aega.</p>	<p>Vajadus: Midagi, mida inimene vajab elamiseks (nt toit, riided, peavari).</p> <p>Soov: Midagi, mida inimene tahab, kuid ilma milleta saab elada (nt mänguasjad, maiustused).</p>		
9	Mõistlikult kulutamine	<p>Tunni eesmärk: Õpilased õpivad, kuidas raha mõistlikult kulutada ja kuidas hindu võrrelda.</p> <p>Põhisõnum: Odav ei ole alati parim. Võrdle hindu, kaalu, vastupidavust ja muid pisiasju. Alati ei ole võimalik asju kohe saada. Kallimate asjade jaoks on vaja raha koguda.</p>	<p>Hind: Raha, mida tuleb maksta kauba või teenuse eest.</p> <p>Võrdlemine: Asjade või teenuste omaduste ja hindade võrdlemine.</p>		
10	Eelarve	<p>Tunni eesmärk: Õpilased õpivad, kuidas koostada lihtsat eelarvet ja kuidas see aitab neil oma rahaasju planeerida.</p> <p>Põhisõnum: Eelarve on plaan, kus on täpselt kirjas, kuidas sa oma raha kavatsed kulutada.</p>	<p>Eelarve: Plaan, mis näitab, kuidas inimene oma raha kavatses kulutada.</p> <p>Tulu: Raha, mida inimene teenib.</p> <p>Kulu: Raha, mida inimene kulutab.</p>		

		Tulu on saadud raha. Kulu on ära antud raha. Eelarve aitab sul eesmäärke saavutada.			
11	Rahapäevik	<p>Tunni eesmärk: Õpilased õpivad, kuidas pidada rahapäevikut ja kuidas see aitab neil oma rahaasju jälgida.</p> <p>Põhisõnum: Pane oma plaan kirja. Mis on rahapäevik? Pane oma unistused ja eesmärgid kirja.</p>	Rahapäevik: Koht, kuhu inimene kirjutab üles oma tulud ja kulud.		
12	Ametid	<p>Tunni eesmärk: Õpilased tutvuvad erinevate ametitega ja mõistavad, kuidas nende valikud võivad mõjutada nende rahalist tulevikku.</p> <p>Põhisõnum: Tee asju, mis sulle meeldib. Ettevõtja leiutab endale ise tööd.</p>	<p>Amet: Töö, mida inimene teeb.</p> <p>Ettevõtja: Inimene, kes loob endale ise tööd ja juhhib oma ettevõtet.</p>		
13	Raha saab kasvama panna	<p>Tunni eesmärk: Õpilased mõistavad, et raha saab investeerida ja kuidas see võib kasvada.</p> <p>Põhisõnum: Pane raha enda eest tööle! Mis on</p>	Investeering: Raha paigutamine millessegi, et see tulevikus väärtust kasvaks.		

		investeerimine? Millesse saab veel investeerida?	Intress: Raha, mida makstakse laenatud raha kasutamise eest või investeeringu pealt teenitud tulu.		
14	Ettevõtlik inimene START-UP	<p>Tunni eesmärk: Õpilased saavad teada, kes on ettevõtja ja millised omadused on ettevõtlikul inimesel.</p> <p>Õpilased tutvuvad mõistega "START-UP" ja saavad teada, kuidas alustada oma ettevõtet.</p> <p>Põhisõnum: Tee asju, mis sulle meeldib. Ettevõtja leiutab endale ise tööd.</p> <p>Igäüks võib olla ettevõtja!</p>	<p>Ettevõtja: Inimene, kes loob endale ise tööd ja juhib oma ettevõtet.</p> <p>Ettevõtlikkus: Omadus, mis näitab inimese valmisolekut ja oskust ise tööd luua ja ettevõtlusega tegeleda.</p> <p>START-UP: Uus ettevõte, mis alles alustab oma tegevust.</p> <p>Äriidee: Idee, kuidas luua uus toode või teenus ja sellega raha teenida.</p>		
15	Kordamine on tarkuse ema	<p>Tunni eesmärk: Õpilased kordavad läbi kõik õpitud teemad ja kinnistavad oma teadmisi rahatarkusest.</p>	Rahatarkus: Teadmised ja oskused, mis aitavad inimesel oma rahaasju targalt korraldada.		

		Põhisõnum: Kordamine on tarkuse ema.			
--	--	---	--	--	--

Koostas: Helen Karus

Toetas nõu ja jõuga: Evely Press